

Två livsskildringar

Om Gustaf Hellströms biografi över Adolf Hedin

**samt den 'självbiografiska' romanen
*I morgon är en skälm***

GUSTAF HELLSTRÖM-SÄLLSKAPET

Medlemsblad nr 43 Årgång 22
Våren 2022

ISSN 1653-0268

Innehåll

Om detta nummer av medlemsbladet	2
Ordförandens sida (Lena Persson)	3
Anders Bojs till minne (Lennart Leopold)	4
Två liberaler av frejdad stam (Anders Björnsson)	5
<i>I morgon är en skälm</i> – Stellan Petreus-seriens avslutning (Peter Forsgren)	9
Möte med romantiken (Barbro Alving – <i>Bang</i>)	24
Dokument inför årsmötet	34
Hellström-Nytt...	39
Faktaruta om Gustaf Hellström-sällskapet	40

Om detta nummer av medlemsbladet

Medlemsbladet inleds som vanligt med hälsningar från vår ordförande Lena Persson. Därefter följer några minnesord över vår sympatiske och kunnige medlem Anders Bojs som avled i höstas nära åttio år gammal.

Två tidigare skribenter och föredragshållare återkommer i medlemsbladet. Anders Björnsson skriver om Gustaf Hellströms fylliga biografi över Adolf Hedin (1948), som var den stora liberala frontfiguren i riksdagen under 1800-talets andra hälft.

Peter Forsgren skriver sedan om ytterligare en av romanerna i Stellan Petreus-serien, nämligen den sista och på sitt sätt märkligaste – *I morgon är en skälm* från 1952.

I anknytning till biografien över Adolf Hedin har undertecknad valt att trycka av ett i mitt tycke lysande reportage skrivet 1956 av Gustaf Hellströms legendariska kollega i *Dagens Nyheter* Barbro Alving, som skriver under signaturen *Bang*. Här uppmärksammas Hellströms stora fynd under arbetet med biografien, nämligen den dittills okända (platoniska) relationen och brevväxlingen mellan den åldrige och sjuklige Adolf Hedin och den unga, vackra och livsbejakande radikalen Hilma Söderberg. Porträttet av den vithåriga sjuttiofemåriga damen i Oxford sjuder av liv, och Bang lyckas dessutom osökt förmedla stämningarna från det tidiga 1900-talets radikala ungdom i Sverige, en ungdom som också Gustaf Hellström tillhörde, som bekant, även om Hilma och Gustaf – som det verkar – inte kom att träffas förrän många år senare. (Men det får bli en annan historia.)

Red.

Omslagsbild: Framsidan av Gustaf Hellströms roman *I morgon är en skälm* pryds av en teckning föreställande Stellan Petreus i samspråk med Siri Bumester i högfjällshotellets sällskapsrum. Siri ska så småningom bli hans andra hustru. Se vidare i Peter Forsgrens text!

Bästa Gustaf Hellström-vän!

Nu blickar vi alla framåt på ett nytt år 2022. Någon gång ska väl pandemin klinga av på riktigt. Även om pandemin inte är över så har regeringen beslutat att avveckla de flesta åtgärder mot covid-19 onsdagen den 9 februari. Vi får hoppas att det kan förbli på det viset.

Något firande av Sällskapets 20-årsjubileum blev det aldrig men vi kan väl ändå hoppas att det blir ett spännande år för Gustaf Hellström-sällskapet.

Ni är alla välkomna till årsmötet 2022 som vi har för avsikt att genomföra både som en fysisk träff och sända digitalt för alla som inte har möjlighet att komma till Kristianstad. Det blir en utmaning, men säkert inte svårare än att vi ska klara av det. Årsmötet genomförs i Östermalmskyrkan i Kristianstad lördagen den 2 april kl 14:00–16:00.

Föredragshållare på årsmötet blir Anders Björnsson under rubriken: "Två resor till Ryssland – Joseph Roths och Gustaf Hellströms". Anders preciserar i ett mail: "Joseph Roth gjorde sin förledande dagstidningen *Frankfurter Zeitung* 1926, Gustaf Hellström sin för *Dagens Nyheter* elva år senare. Båda artikelserierna har utgivits i bokform."

Anders har dessutom skrivit en text redan i föreliggande medlemsblad, men nu om Hellströms biografi över Adolf Hedin.

Vi planerar att kunna genomföra en litteraturcirkel till hösten, gärna i samarbete med någon annan aktör. Styrelsen tar gärna emot synpunkter och funderingar från intresserade medlemmar.

Vi vill tacka Hugo Karlsson varmt för allt det arbete han under åren lagt ner i sällskapet. Hugo har nu valt att lämna styrelsen med ålderns rätt och sviktande hälsa.

Varmt välkomna till årsmötet den 2 april, på plats eller framför datorn!

Lena Persson, ordförande

Anders Bojs till minne

Vår mångkunnige medlem Anders Bojs har lämnat oss nästan åttio år gammal. Till professionen var han gymnasielärare i historia och samhällskunskap. Liksom den för några år sedan bortgångne Hans Holmberg har Anders för många av oss bidragit till att levandegöra det nära men komplicerade sambandet mellan den gamla ämbets- och militärstaden Kristianstad och författaren, journalisten och filosofie hedersdoktorn Gustaf Hellström – ”På ont och gott är jag en kristianstadpojke”, skrev ju denne själv en gång.

Anders var uppvuxen i Kalmar och vägen därifrån till Kristianstad var inte spikrak. Men efter att ha flyttat hit tillsammans med sin hustru Gunnel lärde han genom åren känna staden allt mera, till viss del genom egna efterforskningar, och han förmedlade sitt kunnande genom artiklar och kåserier i *Kristianstadsbladet*, men också exempelvis i skrifter utgivna av föreningen Gamla Christianstad där han var synnerligen aktiv inte minst under åren som redaktör för årsboken.

Att Hellström och staden hörde oskiljaktigt nära samman blev tydligt för oss genom Anders föredrag, under författarvandringar liksom under otaliga samtal och diskussioner i samband med Gustaf Hellström-sällskapets möten.

Vid Sällskapets första årsmöte, våren 2001, höll Anders typiskt nog ett föredrag med den talande titeln *Kristianstad – staden som formade Gustaf Hellström*. Under många år var han aktiv i styrelsen.

Efter Göran Ågrens alltför tidiga bortgång tog Anders över rollen som sekreterare, till vilken det på ett outtalat men tydligen självklart sätt hörde att man även skulle ombesörja utskicken av medlemsblad och kallelser – ett ganska ”träligt jobb”, som undertecknads mamma skulle ha sagt (hon var Norrköpingsbo). Eftersom det var jag som efter Göran hade tagit över kontakterna med Högskolans vaktmästeri, där medlemsbladen trycktes under många år, kom det att bli så att Anders och jag ofta satt hemma hos honom i den gamla villan på Näsbychaussén och hjälptes åt – vika informationsblad, stoppa in blad och häfte i kuvert, klistra på adressetikett, slicka igen, applicera frimärken, stämpla returadress. Hoppas att vi inte glömde något!

Det var inte minst under dessa eftermiddagar hemma hos Anders och Gunnel som vår vänskap växte fram. Under alla år var Anders för mig den levande Hellström-auktoriteten. Jag glömmer aldrig ett avsnitt i kapitlet ”Gustaf Hellström, regementet och staden” i Sällskapets bok *Det var ingen tjusande idyll* (s. 59), där Anders frikostigt uppmärksammar ”ett Kristianstadsmotiv, som Lennart Leopold på ett för mig övertygande sätt rätt ut”. Det var en bekräftelse som värmdde!

Lennart Leopold

*Svenska Akademiens
Minusteckningar*

GUSTAF HELLSTRÖM

**ADOLF
HEDIN**

Norstedts

Boken *Adolf Hedin* gavs ut 1948 på Svenska
Akademiens uppdrag

Två liberaler av frejdad stam

Av Anders Björnsson

I framskriden ålder gav Gustaf Hellström ut en biografi över den liberale politikern och publicisten Adolf Hedin (1834–1905). Detta arbete, ingående i Svenska Akademiens Minnesteckningar, tillhör inte de mera framskjutna i Hellströmlitteraturen. Vilket är synd. För här firar tids- och människoskildraren Gustaf Hellström triumfer. Det är en fyrahundra-femtiosidig volym som man inte lägger ifrån sig annat än för att äta och sova och svara på telefon. Den regniga allhelgonahelgen 2021 var den perfekt lektyr.

Första gången jag stötte på boken var för cirka fyrtiofem år sedan – och då var Hellström för mig endast ett namn. Jag höll på med att sätta mig in i förspelet till den allmänna värnpliktens införande i Sverige, som blev verklighet år 1901. Adolf Hedin var en av dess tidiga tillskyndare. Redan i pamfletten *Hvad folket venter af den nya representationen. Femton bref från en demokrat till svenska riksdagens medlemmar* (1868), som markerade hans insteg i rikspolitiken, hade Hedin, som vänsterman och i skarpskytteledaren August Blanchés direkta efterföljd, förespråkat folkbevapning. Och liksom Blanche såg Hedin despotins Ryssland som det främsta hotet mot Sveriges fred och frihet.

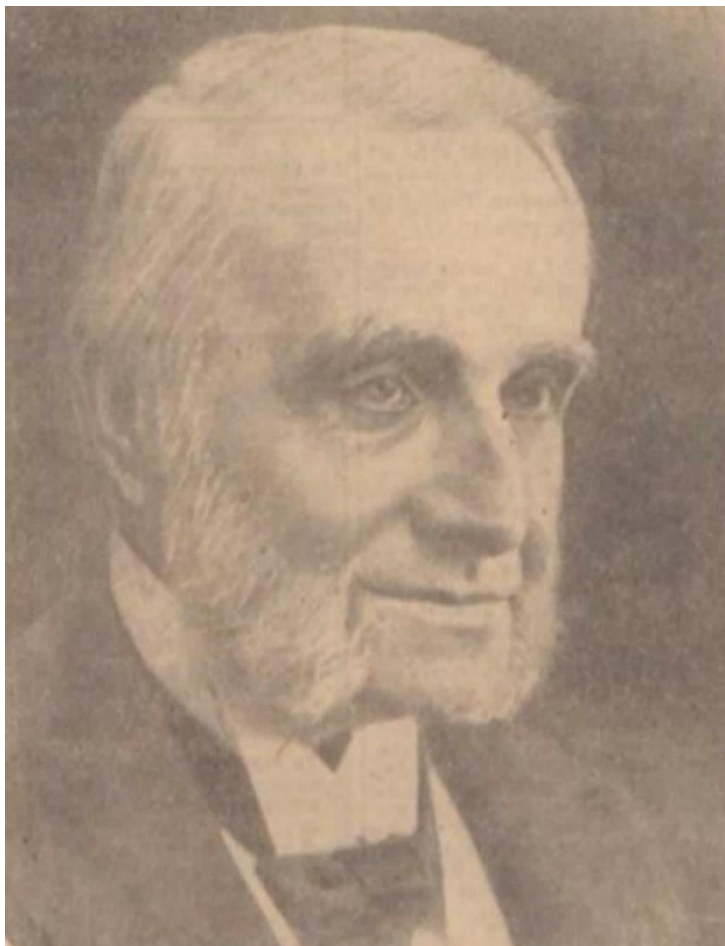
Hellström skriver att Hedins ”ställning i försvarsfrågan och den nationalism som utgjorde grundvalen för den, bestämdes framför allt av hans krav på en nations självbestämmanderätt i fråga om de inre angelägenheternas ordnande, utan intrång från främmande makter”. Och han fortsätter:

För honom var nationalismen ett naturligt utslag av självbevarelsedriften och självständigheten hos ett kollektiv, som genom historia, språk, tänkesätt och seder betraktade sig som en gemenskap för vars försvar det var villigt att bringa det yttersta offer. Staten var nationen; nationen igen var liktydig med denna gemenskapskänsla. Nationens försvar mot angrepp eller intrång utifrån blev för den skull en hela folkets angelägenhet. Försvaret blev en alla medborgares rättighet och plikt – men under *en* och endast under *en* förutsättning: att alla medborgare gjordes och kände sig delaktiga av denna gemenskap.

Det är vackert skrivet. Rösträtt för alla gick hand i hand med värnplikt för alla. Och försvaret skulle inte användas för anfall utan defensivt; landet borde försvära sig åt neutralitet mellan stormakterna. (Permanent

svensk neutralitet var också Göteborgsliberalen S. A. Hedlunds tanke.) Hären måste därför få mera pengar, marinen mindre. Den kostsamma värvade armén borde skrotas, liksom det ineffektiva indelningsverket. Liberalen Hellström, sprungen ur garnisonsstaden Kristianstad, såg utan tvekan med stark sympati på Hedins program. Det appellerade till småfolket, och det var ståndsnedbrytande. Hellström anför, i ett referat av Hedins uppfattning:

Armén och flottan skulle upphöra att vara kungliga, ett slags livvakt åt den bernadotteska dynastien, och i stället bli det svenska folkets. All inblandning av icke ansvariga [till exempel prinsar – AB anm.] borde avskaffas, om den också kom från allra högsta ort. På så sätt skulle bland annat favoriserandet av adeln vid tillsättandet av de högsta militära posterna falla bort. Det var visserligen sant att av krigsmaktens officerare de flesta tillhörde ofrälse stånd; men av trettio generaler var alla utom två adelsmän.

Adolf Hedin. Bild hämtad från *Dagens Nyheter*s förstasida söndagen den 21 oktober 1956 (se s. 24)

Allmänna värnplikten var – i Hellströms och Hedins ögon – ett demokratiskt projekt, riktat mot privilegiesamhället. Den föll också väl in i Adolf Hedins övriga bemödanden som riksdagsman (i andra kammaren) under närmare trettiofem år. Han gick i spetsen för en modernisering av fattigvård och arbetarskyddslagstiftning, han värnade tryckfriheten (som juryman var han med om att fria i Giftasåtalet) och motsatte sig den så kallade munkorgslagen, han ville också ge kvinnan rösträtt (men häcklade Ellen Key som, enligt honom, ville sänka kvinnorna till männens nivå: han kallade henne häxa, otäck varelse, otäck kopplerska, harpa; det var *männen* som måste reformeras!), han motsatte sig ”latinherraväldet” i läroverket och krävde ordensväsendets avskaffande (och avgick som redaktör för Aftonbladet efter att ha vägrat införa en notis om ordensförläningar). Och detta var blott några punkter på hans parlamentariska dagordning.

Adolf Hedin var, med Hellströms ord, ”de radikalliberala idéernas främste förkämpe under senare delen av 1800-talet”. Folktribun har han kallats, också av en senare levnadstecknare, Leif Kihlberg. Om den svensk-norska unionen värnade han, men med stor respekt för norska synpunkter – låg inte norrmännen politiskt långt före svenskarna, rentav som förebilder? Med Bjørnstjerne Bjørnson stod han i livlig kontakt, och denne kallade Adolf Hedin ”den enda geniala kraften i samtidens svenska politik”. Hellström skriver inte helt under på detta omdöme – han höll lysande tal men var svag i repliken.

Hedin var prästson, Hellströms fader styckjunkare vid artilleriet. Båda sönerna valde en bana som fria yrkesutövare. Hellström levde på sin penna, Hedin huvudsakligen på sitt riksdagsarvode – möjligen landets första yrkespolitiker – under förhållandevis enkla omständigheter. Tidningsman och opinionsbildare var Hedin, menar Gustaf Hellström, inte journalist och nyhetsmänniska. Han var med om att bilda Publicistklubben och blev dess förste ordförande 1874. Hellström åtog sig ordförandeskapet i Pennklubben 1936. Men medan Hedin framträdde som en i hög grad offentlig person, levde Hellström mer tillbakadraget.

Väsensskilda – ja. Åsiktsfränder – ja. Det är ett gott facit.

Anders Björnsson för Gustaf Hellström-sällskapets Medlemsblad

***I morgon är en skälm* – Stellan Petreus-seriens avslutning**

Av Peter Forsgren

Inledning

Med *I morgon är en skälm* (1952) avslutade Gustaf Hellström sin stora självbiografiska bildningsroman om Stellan Petreus, ett verk som på många sätt speglade sin författares biografi och idéutveckling. Roman-sviten hade inletts tre decennier tidigare med *Dagdrömmar* (1921), tätt följd av *En mycket ung man* (1923) och *Sex veckor i Arkadien* (1925). I dessa tre första delar skildrades främst uppväxten i Kristianstad och studieåren i Lund. Handlingen i *Det var en tjusande idyll* (1938) är förlagd till Stockholm i början av 1900-talet och utspelar sig framför allt i stadens olika kulturella och litterära miljöer. De två följande delarna, *Kärlek och politik* (1942) och *Den gången* (1944), handlar om Stellans år som utrikeskorrespondent, först i London och därefter i Paris under det första världskriget. Så långt följer romanserien Gustaf Hellströms liv och verksamhet i stora drag, det gör även den avslutande delen, *I morgon är en skälm*, med ett viktigt undantag: författaren låter romanserien avslutas med huvudpersonen Stellan Petreus' död 1937! Denna artikel skall börja med att beskriva romanens handling och komposition, därefter kommer några centrala motiv och teman att behandlas. Dessa är i tur och ordning "USA-bilden", "Sverige-bilden", "Tysklandsresan 1933", "Sovjetresan 1937", "Jaget, världen och kärleken" samt "Metaromanen".

Handling och komposition

Denna roman består av tre delar (s. 7–132, 135–247 respektive 251–389) samt en Epilog (393–410). Då vi möter Stellan Petreus i romanens början är året 1922 och han har återvänt till Sverige efter femton år som utlandskorrespondent, varav de sista fyra i USA. Efter ett besök hos släkten i sin barndomsstad, befinner han sig i Stockholm, där han konstaterar att mycket förändrats under de år han vistats utomlands. På grund av sin hälsa reser han till ett högfjällshotell, där han vistas under ett par sensommar- och höstmånader. På hotellet knyter han kontakt med dess värdinna, Siri Bumester, och med henne tar han promenader under dagarna och samtalar om kvällarna. Under dessa samtal berättar han om sitt liv för henne och börjar samtidigt att åter skriva dagbok där texten ofta anknyter till samtalen med Siri. Sista kvällen bjuder Siri upp honom på sitt rum för att han ska signera ett par av sina böcker. Scenen slutar med ett samlag, som Stellan senare uppfattar som en våldtäkt.

Ett par teman dominerar i denna romandel. Ett gäller hans reaktioner på det nya Sverige som möter honom efter hemkomsten, ett annat hans syn på USA. Ett tredje gäller hans egen utveckling från barndomen och framåt, ett självbiografiskt tema som författaren även behandlat i tidigare delar av Stellan Petreus-sviten liksom i romanen *Snörmakare Lekholm får en idé* (1927) och i romanen om *Carl Heribert Malmros* (1931). Under samtalen med Siri berättar Stellan att han börjat på en ny bok som ska handla om honom själv och där han ska utreda hur och varför han blivit den han är. Den metalitterära¹ tematiken återkommer än tydligare i de följande delarna av romanen och gäller inte bara det självbiografiska bildningsromanprojektet utan även en av Gustaf Hellströms andra romaner, *Storm över Tjurö* (1935), även om denna titel aldrig nämns i texten.

Romanens mellandel (s. 135–247) utspelar sig inledningsvis i en småstad, dit Stellan dragit sig undan efter händelserna med Siri. Här lever han på hotell, något som understryker hans känsla av ensamhet.

Men ett par dagar före julafton flyr han hotellet (s. 160), efter att ha fått en inbjudan till sin kusin Agnes och hennes man (kallad ”Fakiren”), som bor i läkarvillan i en närliggande industristad där ”Fakiren” är lasaretschef.² Efter att först ha tillbringat julhelgen där, blir Stellan erbjuden att stanna kvar och hyra en dubblett i det rymliga huset (s. 189).

¹ Med metaroman avses en roman som handlar om eller kommenterar sin egen tillkomst. Här berättar Petreus att han börjat skriva på motsvarigheten till Gustaf Hellströms självbiografiska romanserie, som ju läsaren just är i färd att läsa avslutningen av. Se vidare under rubriken ”Metaromanen”, nedan s. 17f.

² Förlagorna i Hellströms eget liv var Söderköping respektive Norrköping. Se *Gustaf Hellströms vistelseorter och litterära miljöer* på www.gustafhellstrom.se

I denna del är det främst det egna jagets utveckling och skrivandet som står i centrum. Efter ett besök i Stockholm, där han återupptar kontakten med Siri, lämnar han läkarvillan och industristaden och börjar på nytt arbeta för sin tidning.

Den följande delen är den som är den berättartekniskt mest komplexa. Året är 1936 och Stellan Petreus befinner sig på en psykiatrisk klinik. Han känner sig avskärmad från världen och vill inte ta emot besök. På uppmaning av sin läkare börjar han skriva om sitt liv och det är denna retrospektiva jagberättelse, som ska ge Stellan svar på frågan varför han hamnat där, som upptar större delen av romanens tredje del (s. 257–389). I den berättar han om de första lyckliga äktenskapsåren med Siri och deras son Staffan, men också hur makarna efterhand glider isär, något som kulminerar med att hustrun omkommer under dramatiska förhållanden, en händelse som omedelbart föregår Stellans vistelse på den psykiatriska kliniken. I denna del skildras också en resa till Tyskland 1933, en erfarenhet som bidrar till att splittra makarna. Ett par år senare utger Stellan en ny roman (motsvarande *Storm över Tjurö*), som han bland annat diskuterar med Siri men i övrigt också reflekterar kring på egen hand.

I romanens Epilog (s. 393–410) kommenteras mottagandet av den nya romanen. Här skildras också en resa till Sovjet 1937. Epilogen, liksom hela romanverket om Stellan Petreus, slutar med att huvudpersonen efter hemkomsten insjuknar och dör, i sviterna av den lunginflammation han ådrog sig under resan.

Det är tydligt att Gustaf Hellström använt sig av bildningsromanens form inte bara för att analysera det egna jagets utveckling och för att försöka förstå vad som format detta jag, utan att han också gett sig själv möjlighet att kommentera en rad samhällseliga och politiska förhållanden under den halvsekelånga tidsperiod som hans roman om Stellan Petreus sträcker sig över. Denna kombination av jag- och samhällsanalys kommer att stå i centrum i fortsättningen av denna artikel.

USA-bilden

Då Stellan Petreus just återvänt till Sverige händer det honom vid flera tillfällen att han blir tagen för amerikan och tilltalad på engelska. Det ”amerikanska” hos honom sitter dock mest i hans klädsel och i viss mån också i hans ”demokratiska” bemötande av sina medmänniskor. Självt har han aldrig känt sig som så mycket svensk, skandinav och europé som under sina fyra år i USA. Han har visserligen uppskattat det demokratiska sättet att umgås i landet, men efterhand blivit alltmer kritisk till det amerikanska samhället och dess kultur. Han har inte kunnat förlika sig med den dualism som enligt honom råder mellan ideal och verklighet, ”en brist på synkronism mellan tro och handling, mellan söndagsmoral

Kriget, Wilson och freden

Gustaf Hellström i Amerika
1918-20

GUSTAF HELLSTRÖM-SÄLLSKAPETS
SKRIFTSERIE

6

Red. Roland Persson och Lennart Leopold

och vardagsverklighet som gav intryck av en djup och ännu obemästrad inre splittring” (s. 9). Stellan återkommer till tiden i USA under sina samtal med Siri på högfjällshotellet, då han berättar om sitt äktenskap med sin amerikanska fru. Under samtalet berör han den amerikanska synen på äktenskap och sexualitet, som han menar är präglad av puritanism och moralism. Resultatet blir en dubbelmoral där det är viktigt att utåt visa fram en bild av ett lyckligt familjeliv (s. 90 f), inte minst om man vill göra karriär i samhället. Denna skillnad mellan amerikansk och europeisk syn på äktenskap och sexualitet tjänar som förklaring till hans skilsmässa, en annan att hans kärlek till den före detta hustrun Edna varit förbunden med den kärlek och beundran han en gång känt för hennes land: ”När han gifte sig med Edna hade han gift sig med USA, sådant som han då trodde att det var” (s. 101). Han kom dock snart att bli desillusionerad både vad gällde landet och sitt äktenskap: ”Och det hade varit mycket smärtsamt” (101).

I ett senare samtal med Siri berättar Stellan om hur han under en period av sin tid i USA levde i en radikal konstnärskoloni på landet, men till slut tröttnat på livet i den som efterhand framstod som ”en verklighetsflykt, en parentes” (s. 109). I detta sammanhang ger han också en mycket kritisk bild av USA och landets utveckling efter första världskriget:

Vad som hänt i Amerika sen kriget slutade: Wilsons fall, korrupsjonen, isolationismen, intoleransen, förföljelsen mot tyskar, liberaler och socialister, självförhävdelsen hos en nation som inte bara ”räddat Europa” utan också skakat av sig sina sekelgamla mindrevärdeskomplex, svalt mellan illusion och verklighet – allt detta stod mig upp i halsen. (s. 109)

Kritiken i citatet ovan ligger i linje med den bild av USA som redan 1920 gavs i romanen *Ett rekommendationsbrev*, där kritiken mot bland annat amerikansk kapitalism, rasism och kolonialism är stark.³

Då Stellan Petreus kom till USA vid krigsslutet hade den amerikanske presidenten Wilson ”varit hans gud, världsfrälsaren” (s. 101).⁴

³ Se Peter Forsgren, ”’Skjut ner de djävlar!’: Klass och etnicitet som konflikter i Gustaf Hellströms roman *Ett rekommendationsbrev*”, *Hva er arbeiderlitteratur? Begrepsbruk, kartlegging og forskningstradition*, red. Christine Hamm m. fl., Alvheim & Eide: Bergen 2017, s. 189–204. En grundlig genomgång av romanen och dess verklighetsbakgrund, skriven av Lennart Leopold, finns i *Medlemsblad nr 41 med fortsättning i nr 42*.

⁴ Om Hellströms tid i USA, se sällskapetets bok *Kriget, Wilson och freden. Gustaf Hellström i Amerika 1918–1920* (Gustaf Hellström-sällskapetets skriftserie nr 6, 2018.)

Vid en herrmiddag under den period han vistas i industristaden, berättar han om ett möte med president Wilson i Vita huset han gjorde tillsammans med ett par andra européer och där presidenten framförde sina tankar om den kommande freden i Europa. Denna scen bildar utgångspunkt för herrmiddagens samtal om orsakerna till varför Wilson misslyckades som fredsmäklare och Stellan menar att han svikit sina egna ideal och på så sätt skapat besvikelse: "Wilson hade tagit död på någonting inom honom: gymnasistens tro på en bättre värld som väckts till liv på nytt av amerikansk idealism" (s. 210–211).

Sverige-bilden

Under sitt första samtal med Siri beskriver Stellan hur han tycker att Sverige förändrats under de femton år han vistats utomlands, hur det från att ha varit ett byråkratland nu framträder som ett industri- och affärsland där medborgarnas värde tycks avgöras av deras produktionsförmåga. Detta nya Sverige har blivit "ett USA i miniatyr" (s. 27) med tidigare okända drag: "En framåtanda, en självmedvetenhet, en expansionsdrift som man inte lade märke till för femton år sen" (s. 27). Han poängterar också vilken betydelse de olympiska sommarspelen i Stockholm 1912 haft för den nya svenska självbilden och självmedvetenheten:

Då visade vi världen att också en liten nation kan vara stor. Vi tillhörde den civiliserade världens fysiska elit. Spelen i Stockholm var de dittills bäst arrangerade. Vi fick ord om oss att vara finfina organisatörer. Ryktet om vårt sinne för ordning, reda, precision spred sig över världen. [- - -] Jag har en känsla av att spelen i Stockholm betydde för de bredare lagren här hemma detsamma som Hazelius och nittitalnationalismen betytt för det kulturella Sverige. Lite till mans fick man klart för sig att vi inte gick åt för hackor. Vi var ett litet folk, men en stor nation. (35–36)

I samma samtal tar han upp den svenska neutralitetspolitiken under det första världskriget, som han är *mycket* kritisk till. Enligt honom hade den stora moraliska brister, främst för att neutraliteten kombinerades med ökad export till de krigförande länderna. I Stellans kritiska granskning framstår Sverige som en krigets profitör, ett faktum som tillsammans med den idealistiskt högstämnda neutralitetshållningen fyller honom med äckel (s. 29–31). I sammanhanget varnar han också för vad som hade blivit av Sverige om Tyskland vunnit kriget: "Militärism och preusseri!" (s. 32). Som läsare kan man ställa sig frågan om denna kritik av svensk neutralitetspolitik liksom varningarna för vad en tysk krigsseger skulle ha inneburit, inte också har bäring på det andra världskriget. Detta med tanke på att *I morgon är en skälm* utkom endast sju år efter det krigets

slut och att Tyskland än en gång uppträtt som ett hot mot de liberala frihetsvärden Gustaf Hellström satte så högt. En indikation på att det förhåller sig så kan man finna i det avsnitt av romanen som skildrar Stellan Petreus resa till Tyskland 1933.

Tysklandsresan 1933⁵

Våren 1933 reser Stellan Petreus till Tyskland. Han gör det utan att avslöja att han är journalist, men väl på plats har han tillgång till brittiska och amerikanska nätverk. Vid avresan från England upplever han den folkliga glädjen vid en fotbollsmatch, där det råder ”en engelsk självdisciplinerad karnevalsstämning” (s. 324). Resan till Tyskland går

⁵ Gustaf Hellströms reportage från resan till Tyskland, som romanversionen bygger på, publicerades i *Dagens Nyheter* och snart också i bokform på Bonniers förlag. Reportagen finns dessutom numera återutgivna och kommenterade i *Gustaf Hellström i tredje riket. Vittnesmål från Hitlers nya Tyskland* (Gustaf Hellströmsällskapets skriftserie nr 1, 2013). Se även Sigurd Rothstein, ”På Tempelhofer Feld och i riksbyggmästarens rike. Gustaf Hellströms resereportage från Tyskland och Sovjetunionen”, i: *Det var ingen tjusande idyll. Gustaf Hellström och hans tid* (2009), s. 197–211.

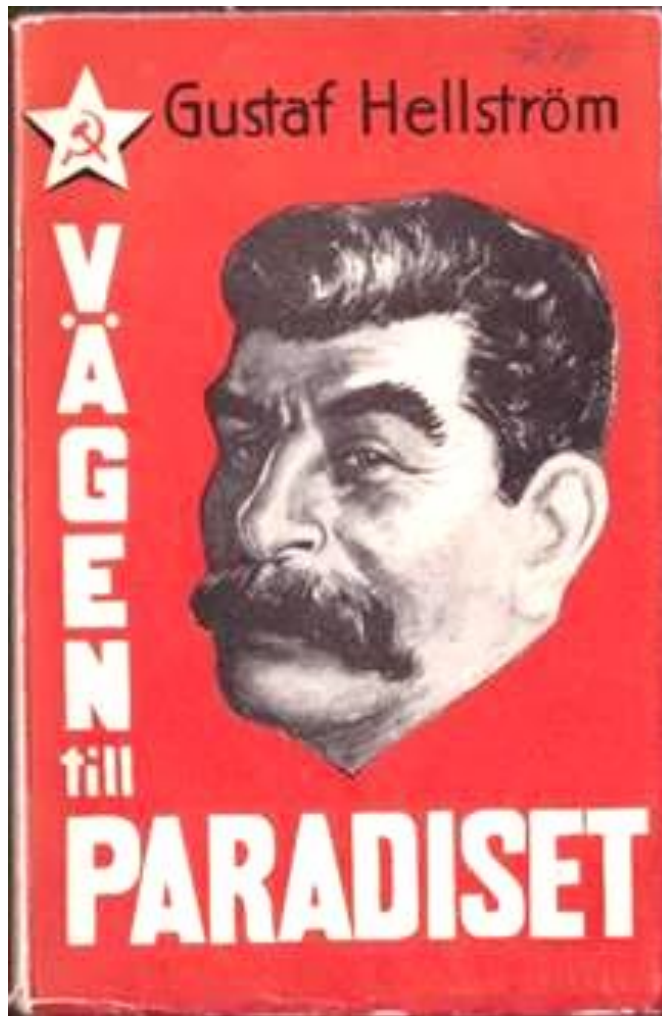
genom Holland, ”denna genomkultiverade idyll” (s. 324), ett land präglad av ”seklers idoghet och fräfnia heroism” (s. 325). Dessa intryck från England och Holland tjänar som kontrast till det nya Tyskland som möter honom: ”kylligare”, ”klarare”, ”Hårdare”, ”skarpare” (s. 325) och med hakkors hängande utanför varje hus. Han anländer till Berlin 1 maj och ser skolbarn och vuxna taktfast marschera på gatorna. Han lägger märke till allvaret och ”den absoluta frånvaron av humor” (s. 327) bland demonstranterna: ”Det gjorde ett beklämmande intryck” (s. 327). Han fortsätter: ”Som om man plötsligt ställts inför den absoluta irrationalismens triumf” (s. 328).

Framåt kvällen besöker Stellan tillsammans med sin hustru Siri ett nazistiskt massmöte på Tempelhof, vilket samlar 1,5 miljon deltagare och där Hitler håller tal. Om upplevelsen vid 1 maj-demonstrationen tidigare skrämde honom, så blir han nu ”grundskakad” av det han ser som ”någonting bortom allt förnuft” (s. 330). Stellan reagerar mot den nationalism som kommer till uttryck liksom mot anti-intellektualismen: ”Här hade de senaste fyra, fem årtiondenas underminering av förnuftet samlats till ett osmält sammelsurium” (s. 331) och han känner att han föraktar massan. Särskild uppmärksamhet ägnas Hitlers röst:

Hans stämma skrällde i ens trumhinnor. [- - -] Rösten var sprucken, hes, omusikalisk, monoton i sitt patetiskt uppskruvad läge, öronskärande, både ackustiskt [sic] och psykiskt pinsamt, som rösten hos en månadsrasande som sluppit ur en madrasserad cell. (s. 329)

Morgonen efter får Petreus av en av sina amerikanska kontakter veta att Hitler krossat såväl fackföreningsrörelsen som det socialdemokratiska partiet.

Under sin vistelse i Tyskland bevittnar Stellan hur ”Tysklands bästa litteratur” (s. 335) kastas på bokbål och han möter även flera judar, bland annat en bankir i München. Det är ett möte som övervakas av en nazistisk partifunktionär och Stellan genomskådar det arrangerade i mötet samtidigt som det blir ett av flera exempel på judarnas utsatta situation under den nya regimen. Upplevelserna i Nazi-Tyskland utmynnar i en kris i Stellas äktenskap, eftersom makarna har diametralt olika åsikter om den nya ordningen i landet. Stellan konstaterar att de blivit ”väsensskilda” (s. 346) och att de inte längre kan tala samma språk. De beslutar att leva åtskilda en tid och Stellan återvänder ensam till London.

Sovjetresan 1937⁶

Stellan Petreus resa till Sovjet har fått mindre utrymme i romanen jämfört med reseminnena från Tyskland. Den upptar endast några sidor i romanens slut. Det är under denna resa Stellan insjuknar och så småningom dör efter det att han kommit hem till Stockholm. Till Sovjet reser han inte inkognito utan som officiell gäst med ett antal andra inbjudna utlänningar. Tillsammans med dem får han leva lyxliv under en månads tid på den sovjetiska statens bekostnad. Jämfört med skildringen från

⁶ Gustaf Hellströms reportage från resan till Sovjet, som romanversionen bygger på, publicerades i *Dagens Nyheter* 1937 och liksom tidigare Tysklandsreportagen kom de ut i bokform samma år (*Vägen till Paradiset*). Reportageserien finns numera återutgiven i Gustaf Hellström-sällskapets skriftserie nr 5 (2017): *Resa i Stalins Ryssland. Gustaf Hellströms reportage från Sovjetunionen sommaren 1937*. Se även Sigurd Rothstein, ”På Tempelhofer Feld och i riksbyggmästarens rike. Gustaf Hellströms resereportage från Tyskland och Sovjetunionen”, i: *Det var ingen tjusande idyll. Gustaf Hellström och hans tid* (2009), s. 197–211.

Tyskland är tonen här inte lika upprörd, snarare lite ironiskt distanserad. Det hindrar dock inte Stellan från att se bakom ytan på det Sovjet hans värddar visar fram och det leder honom till att göra jämförelser med Nazi-Tyskland. Olikt andra samtida sovjetresenärer ser Stellan inte landet som en positiv motpol till tredje riket, tvärtom understryker han likheterna mellan de två regimerna, en jämförelse som inte på något sätt fallet till Sovjets fördel:

Den planmässigt genomförda rationalismen var ännu fruktansvärdare [än irrationalismen i Nazi-Tyskland]. Den tog loven av Hitlersystemet i fråga om brutalitet, grymhet, fullkomlig hänsynslöshet mot människovärde och människoliv. (s. 400)

I det sammanhanget nämns de stora utrensningarna inom armén och bland kulaker och Stellan har under sin resa, förutom mönstergilla fabriker, jordbruk och fritidsanläggningar, också sett mycket rädsla, såväl bland militärer som bland industriledare. Han jämför åter detta med Nazi-Tyskland och menar att utrensningarna där under den så kallade ”De långa knivarnas natt”⁷ var en västanfläkt jämfört med utrensningarna i Sovjet. I Moskva möter han några icke-ryssar som lever i ett slags politisk exil i Sovjet. Bland dem finns änkan till en vän från åren i USA, den amerikanske journalisten William Kendal.⁸ Stellan noterar att hon liksom de övriga i gruppen är rädda och att hon inte vågar ha ett privat samtal med honom utanför det officiella protokollet beroende på den politiska situationen i landet. Med detta uteblivna samtal slutar skildringen av Sovjetresan.

Jaget, världen och kärleken

Ovanstående tematik är något Gustaf Hellström har behandlat i de tidigare delarna av Stellan Petreus-romanen. Den löper som något av en röd tråd genom hela verket. Den varierar även i romaner som *Snörmakare Lekholm får en idé* (1927) och *Polismästaren och riddaren Carl Heribert Malmros* (1931). De senare tillkom parallellt med de första delarna av Stellan Petreus-romanen. Det skulle kanske vara intressant att studera om

⁷ Syftar på den av Hitler beordrade utrensningen av politiska motståndare inom SA, den 30 juni 1934.

⁸ William Kendals motsvarighet i verkligheten var John Reed. Se Lennart Leopold, ”Hellström och kretsen kring John Reed” i Medlemsblad nr 11, *Gustaf Hellström i Amerika* (hösten 2006). Se också den digitala bilagan till Medlemsblad nr 42 (hösten 2021), som finns på Sällskapetets hemsida www.gustafhellstrom.se med rubriken ”Amerikaromanens inspirationskällor och verklighetsbakgrunder”, särskilt s. 13–16 men även s. 22 och 43.

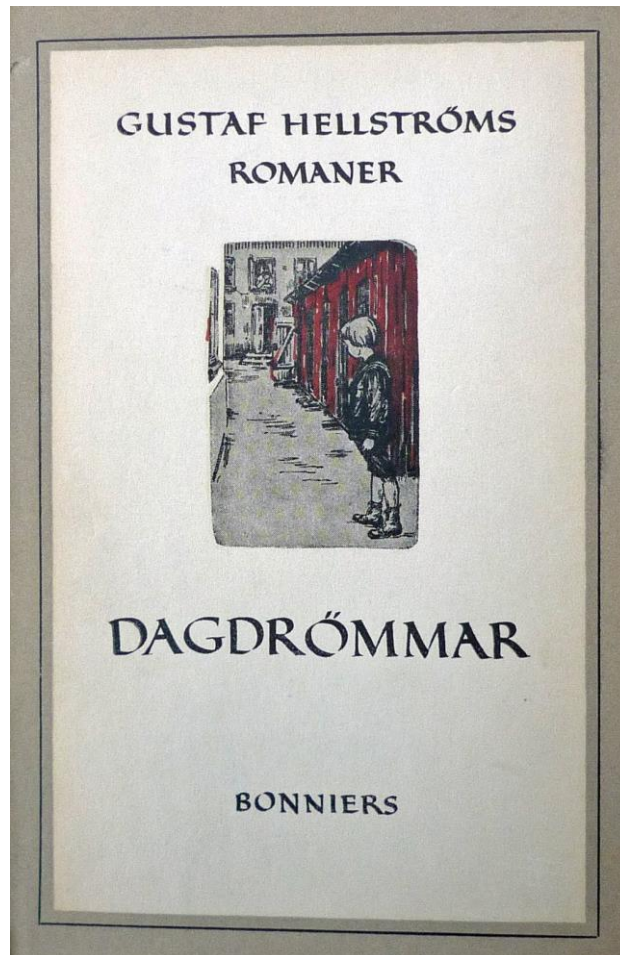
det förekommer några ändringar eller förskjutningar om man jämför de olika romanerna med varandra, inte minst då det gäller de olika uppväxtskildringarna och idéutvecklingen och detta särskilt som författarens olika texter med självbiografisk bakgrund tillkommer under en så lång tid som tre decennier.

Rätt tidigt i *I morgon är en skälm* ges en ganska ironisk beskrivning av ungdomens bohemi liksom den efterföljande bergsonianismen. Den senare ses nu som ytlig och dess dyrkan av viljan som farlig, något som inte minst första världskriget visat (s. 11). I samtalen med Siri återkommer Stellan till hur kriget förändrat honom och hans syn på världen. Han påpekar också hur vissa idéer som var populära före kriget (här nämns åter Bergson tillsammans med Nietzsche och Freud) hade det gemensamt att de bildade ”front mot rationalismen” (s. 34) och att de därigenom förberedde mänskligheten andligt och psykologiskt för kriget.

Parallellt med samtalen med Siri börjar Stellan åter att skriva dagbok med fokus på den egna intellektuella utvecklingen. Här behandlas barndomens relation till religionen liksom ungdomen och de djupa och avgörande intryck han fick av det moderna genombrottets litteratur och debatt (s. 77–86, 103–105), något Hellström även behandlat i andra av sina romaner. Då han återupptar sitt skrivande under vistelsen i småstaden, lyfter han särskilt fram den dubbelmoral som präglade samhället under hans ungdom då det gällde synen på kvinnan och sexualiteten. Denna blev inte lättare att hantera genom det faktum att författare som Fröding (i ”En morgondröm”) och Ellen Key samtidigt gav uttryck för en idealiserad syn på sexualitet och kärlek som inte var lätt att realisera i dåtidens samhälle (s. 145–150).

Äktenskapet med Siri är omgärdat av en rad kriser. De blir bekanta med varandra under Stellas vistelse på högfjällshotellet genom gemensamma promenader och samtal, men sista kvällen tillsammans slutar med en handling som Stellan uppfattar som en våldtäkt och som han skäms över. Det dröjer också en tid innan han vågar ta kontakt med henne igen och de brev han skriver till henne där han söker förklara vad som skett avsänds aldrig. Då de återförenas och gifter sig, känner Stellan att Siri har befriat honom från skuld känslor, självförakt och mindervärdeskomplex och han konstaterar då han börjar skriva ner deras äktenskapshistoria att hon gett honom ”de nio lyckliga åren” (s. 263) i hans liv. Efterhand uppstår det dock sprickor i äktenskapet. En första sådan gäller uppfostran av sonen Staffan, där deras idéer går isär och där Stellan låter hustrun få det avgörande inflytandet. En långt värre spricka mellan dem uppstår under resan till Tyskland där deras politiska åsikter visar sig vara väsensskilda, något som leder till en tillfällig separation. Då de senare återförenas i Sverige bestämmer de sig för skilsmässa, men äktenskapet

får en långt mer dramatisk final då Siri drunknar under en stormig båtfärd. Det är efter denna händelse Stellan vistas på psykiatrisk klinik. In i det sista kämpar Stellan med att förstå sig själv och världen, men det är som kommer att framgå i nästa avsnitt först då han konfronteras med sin egen död som han tycks få svar på frågan om livets mening.

Gustaf Hellström fullbordade den första självbiografiskt fotade Stellan Petreus-romanen, *Dagdrömmar* (1921), i Norrköping under det första året efter hemkomsten från Amerika. Här möter vi Stellan som barn i den lilla regementsstaden. Bilden visar upplagan från 1953.

Metaromanen

Det är under samtalen med Siri på högfjällshotellet som Stellan första gången nämner att han påbörjat skrivandet av en ny bok och att denna ska handla om honom själv. Till henne säger han att han skriver därför att han vill ”söka förstå *vad* som hänt mig och *varför* det har hänt mig” (s. 127). Han säger också att han vill komma underfund med vad frihet är, vad det innebär att vara människa och att följa sin inre röst. I dessa

och liknande kommentarer i *I morgon är en skälm* skrivs alltså själva bildningsromanprojektet om Stellan Petreus, som sysselsatt Gustaf Hellström i flera decennier, in i projektets sista och avslutande del.

Under sin vistelse i industristaden, skildrad i romanens mellandel, återkommer Stellan till sitt självbiografiska skrivande, något han nu ifrågasätter eftersom han vid denna tidpunkt inte kan se någon mening i det lika lite som i sitt liv:

Vad var det som hade drivit honom? Fåfänga, ärelystnad? Javisst! Inget tvivel om den saken. Men det hade väl också funnits andra orsaker, snyggare att beskåda, till exempel behovet av att ge uttryck för något inom en. Men var detta ”inom en” verkligen värt att ge uttryck åt? Hade det någon som helst betydelse för någon annan än för honom själv? (s. 189)

För att möjligen skingra sina tvivel, låter han sin kusin Agnes läsa manuskriptet som handlar om hans barndomsminnen. Efter att ha läst säger hon att hon inte riktigt känner igen honom såsom hon minns honom från deras barndom och menar dessutom att han förskönat bilden av sig själv som barn. Han å sin sida känner inte igen eller ens minns de episoder hon berättar, vilket får Stellan att reflektera över den psykologiska verklighetens subjektivitet.

Stellan återkommer till sitt självbiografiska skrivande och dess syfte att komma underfund med sig själv under ett samtal med psykiatern Glückstein, som senare kommer att behandla honom då Stellan ligger inlagd på en psykiatrisk klinik efter hustrun Siris död. Läkaren uppmanar honom att skriva ned sin äktenskapshistoria. Detta berättande utgör den del av *I morgon är en skälm* som är berättad av Stellan själv i jagform och som utgör ett slags roman i romanen (s. 257–389). Det ligger en viss ironi i Glücksteins uppmaning inför Stellans eget skrivande: ”Men för fåglarna: ingen roman. Utan enkelt och flärdfritt” (s. 256).

Stellan kommenterar vid ett tillfälle berättelsen om äktenskapet i ett brev till ”Fakiren”. Han skriver att han genom sitt skrivande ”kommit till den grad av objektivitet som jag tidigare inte hade hoppats på. Det är som om jag obducerade mig själv och i den nu livlösa organismen sökte leta mig fram till den långa kedjan av orsak och verkan” (s. 272). In i det sista, då han ligger på sin dödsbädd, frågar sig Stellan emellertid vad som varit meningen med livet:

Han ligger och tänker på sitt liv, lugnt och behärskat, som på avstånd. Det blev inte på långa vägar när vad han tänkt sig och hoppats. Det blev, om inte ett helt förfelat liv, i varje fall ett halvt

liv, ett trasigt liv, med ansatser som sällan fullföljdes, och, där det fullföljdes, gav otillfredsställande resultat. (s. 406)

Så summerar Stellan sitt liv, men då döden nalkas är det som om han möter ett slags förklaring och försoning som består i att han uppgår i något större än det egna jaget och samhället, som han ju brottats med under hela sitt vuxna liv:

Han genomströmmas av en salighet utan gränser i känslan av att ha befriats från sin jordiska individualitet. Han har en förnimmelse av att höja sig som om han sutte i ett flygplan som lyfter. Jorden sjunker under honom. (s. 408)

Under det att han stiger allt högre upplever han hur livsgåtan äntligen löser sig för honom då han i sin jagupplösning uppgår i en större gemenskap:

Han vet vad det är. Han känner att han *alltid* vetat det: det är själarna, miljarders miljarder, befriade från sin plågsamma, av lidande fyllda individualitet, de saliga själarna. Det är med dem han nu ska förena sig i en panteistisk och evig gemenskap ... (s. 409)

Med denna kosmiska vision slutar det stora självbiografiska bildningsromansprojektet om Stellan Petreus, med den harmoni som infinner sig då såväl jaget som projektet upplöses.

Innan romanen nått detta slut, förs dock en metadiskussion om en annan roman och det sker i Stellans jag-berättelse. Romanen nämns aldrig vid namn, men för den läsaren som känner Gustaf Hellströms författarskap är det ändå tydligt att det handlar om *Storm över Tjurö* (1935), den av hans romaner som väckte mest debatt.⁹ Då Stellan nämner denna roman för första gången, säger han att den ursprungligen var tänkt ”som en humoresk” och fortsätter: ”Men genom vad jag upplevat i Tyskland fick den en bistrare innebörd” (s. 347). Vid skrivandet av romanen upptäcker han också att han fått en ny syn på människorna, att det förakt för massan han känt i Nazi-Tyskland ”nu också gällde människor som individer” (s. 372).

Stellan låter sin hustru Siri läsa manuskriptet och hon avråder honom från publicering eftersom romanen kan läsas som en nyckelroman

⁹ Se Eva Ström, ”Storm över Tjurö. Politisk allegori eller nyckelroman i skärgårdsmiljö?” i: *Det var ingen tjusande idyll. Gustaf Hellström och hans tid* (2009), s. 213–231.

och att människor därför kommer att känna sig sårade. I en lång diskussion med hustrun försvarar Stellan romanförfattarens frihet och nämner att den realistiska romanen, såsom hos Balzac och Dickens, alltid hade haft en verklighetsbakgrund. Tidigare har han varit inne på roman-genrens möjligheter att utforska verkligheten och på författarens nästan gudalika position visavi sina romanfigurer – ”kanske när allt kom omkring, att ’den store Humor’[ett slags illusionslös medkänsla] var Guds sätt att betrakta vad han skapat” (s. 371). Diskussionen om denna roman avslutas med att Stellan möter Selma Lagerlöf, som även hon fått kritik från sina så kallade ”verklighetsmodeller” (s. 395). Detta möte blir en del av försvaret av den nya romanen och av dess författares rätt att utifrån ett verklighetsstoff självständigt forma sina romankaraktärer och sin romanvärld.

Peter Forsgren för Gustaf Hellström-sällskapets Medlemsblad

Telefon 22 40 00
Fax skandinav 22 40 20
Telefaxnummer 22 40 40
A-supp. Nr 287

DAGENS NYHETER.

Söndagen den 21 Oktober 1956

Telenytt — 22 84 00

Vardagar 30 öre
Söndagar 35 öre
6 öre per st. och linje

POLSKA SÄKERHETSSTYRKOR HOTADE ARMÉN

MÖTE MED ROMANTIKEN

— Det var som en solen hade kommit in i rummet — sade Adolf Hedin om den unga Hilma Söderberg efter hennes första kärlek. Han har kommit tillbaka till Stockholm.

Gomulka partiledare Rysk truppuppmarsch

Polen skakades på lördagen av en lång serie dramatiska händelser som avlöste varandra i blixtempo. Kort efter det att Wladislaw Gomulka utropats till kommunistpartiets förste sekreterare okuperade säkerhetsstyrkor radiobyggnaden i Warszawa och hotade att öppna eld om arméstyrkor under befäl av marskalk Rokossovskij kom allt för nära. Samtidigt uppgavs att starka ryska stridsvagnsformationer var på marsch mot huvudstaden. Meddelandet om Gomulkas utnämning hälsades med överväldigande entusiasm överallt i landet och på en lång rad fabriker inleddes sittarejser som sympatitryningar.

Polst presskrig mot Sovjetkritik

Från DN:s Lundsvaruppsändare Daniel Viklund
LONDON, lördag. Tjugufva timmar efter nyheten om de ryska ledarnas kritik i Warszawa är det nu uppenbart att det polska uppehållet mot Moskva innebär dess allvarigaste utmaning mot Sovjetets herravälde över Östeuropa som slungats mot Krenten efter det andra världskrigets slut.

Dödsdrama efter tortyr på tankbåt

Den var en grå septemberdag i Stockholm år 1903. Regnet ställde ner ut höstmörka kända. Stockholmarna tryckte sig in i sina hus. I tvärsnittet och över huvudet gick med i svagt blått, massorna bildade en kompakt mur längs hela den långa vägen i den våldigt höjdvärdiga kring en kista som ständigt öppnades på dödsdramat. Adolf hade kommit till Stockholm för att träffa sin svägerska och hennes familj. Det var Adolf Hedin, den store målaren i Sveriges riksdag, grundlagsutskottet och Riksdagens utskottet och de fattiga förtäppling i en betongskulptur i Stockholm. Han var en gammal man när han dog, mycket sjuk sedan länge, levde alltid ensam.

De polska ledarna tog emot en utredningskommitté under de belgiska ledningarna. De bäst kända medlemmarna i gruppen är den polsk-sovjetiska Oskar Liszt i, de som utvaldes Gomulka, republikanen Czeslowski och ledningschefen Zaslowski.

Huss till Sträng efter nytt låne-nej

Riksbankenschefen Per Ahrenkiel gjorde inga medgivanden i lånefrågan när han på lördagen uppråkades av en finansutskottsfraga från Stockholms stad med Carl Albert Andersson i spetsen. Den fick samma besked som tidigare låneansökningar till finansborgarrådet i Huss: att staden vänta på lite kar för tillfället. Huss är en av de mest kända och mest uppskattade arkitekterna i Stockholm.

FEM FARLIGA FÖR DANSKEN

LANDSÄRSKEDJAN i söndagens match. I bild från vänster: Lasse Hellberg, Henry Hillberg, "Gul" Elsson, Göran Lindblad och Göran Svedberg.

Nötkerikorna i böstbrådska

Nötkerikorna är nu i full gång med att samla chollen för vintern. Här är en av de mest kända fåglarna, sedan av konstnären Eric Palmquist.

Dagens Nyheters förstasida söndagen den 21 oktober 1956. Huvudnyheten var förstasidan den högdramatiska utvecklingen i Polen, där Wladislaw Gomulka under lördagen med det polska folkets stöd hade lyckats förhindra Sovjetiska marionetterns försök att ta över makten. I Ungern några dagar senare gick det som bekant inte lika bra.

Men tidningen gav också plats på förstasidan åt en text om den romantiska vänskapen mellan den unga Hilma Söderberg och den i förtid åldrade Adolf Hedin. Skribent var Barbro Alving, signaturen Bang, som inom kort på tidningens uppdrag skulle bege sig till folkupprorets Budapest.

MÖTE MED ROMANTIKEN ¹⁰

Bildtext:

Det var som om solen hade kommit in i rummet – sade Adolf Hedin om den unga Hilma Söderberg efter hennes första besök; hon blev hans sista levnadsårs stora kärlek.

Bang; reporter strövar fritt ¹¹

”Att vi två träffats ger livet dess mening”

OXFORD i oktober

Det var en grå septembersöndag i Stockholm år 1905. Regnet strilade ner ur höstmörka moln. Stockholmsarna brydde sig inte om det. Tusenden och åter tusenden gick med i sorgetåget, massorna bildade en kompakt mur längs hela dess långa väg i den väldigaste hedersvakt kring en kista som staden upplevt på decennier.

Ändå hade han som begrovs av sagt sig all ståt. Det var Adolf Hedin, den store radikalen i Sveriges riksdag, grundlagsvaktaren och föregångsmannen, småfolkets och de fattigas förkämpe i en brinnande rättfärdighetslidelse. Han var en gammal man när han dog, mycket sjuk sedan länge, levde alltid ensam.

Någonstans på en trottoar, anonym i den anonyma massan, stod en mörk, vacker ung kvinna. På kvällen på kyrkogården, när ringen av fanor som glödde i eld och blod för länge sedan upplösts och mörkret svept sig kring graven, stod hon där med en blomma. Ingen såg henne, ingen skulle ha vetat att det var till henne som den gamle sjuke mannen sagt: Min sista tanke på jorden blir du.

¹⁰ Ursprungligen publicerad i *Dagens Nyheter* söndagen den 21 oktober 1956. Se föregående sida!

¹¹ ”Bang; reporter strövar fritt” var vid denna tid en återkommande rubrik i DN.

Vem var hon?

Man kan hitta henne i den bok om Adolf Hedin som Gustaf Hellström skrev på Svenska akademins uppdrag, för sju år sedan. Allmänt fastslogs då, av fackkritiken, att det nya och märkliga med Hellströms verk var den fleråriga korrespondens han kunde lägga fram, mellan den snart 70-åriga Adolf Hedin och fröken Hilma Söderberg, knappt 21 år fyllda när de två först möttes.

Man kan gå vidare och möta henne själv den dag som i dag är!

Men då får man resa litet, leta sig fram till ett stort vänligt hus vid en villagata i Oxford. Hilma Söderberg gifte sig 1908 med en stilig svensk ingenjör. Blev då Hilma Böving, kom att bo i England och försvann ur det svenska kulturlivet.

Hilma Söderberg, avbildad i *Idun* 1907 (nr 42) i samband med en pristävling.

Artikeln fortsätter på tidningens sista sida:

GULDGRUVA AV RIKA MINNEN Kärleksbrev rycktes ur 'dumhetens händer'

Försvann, ja – men hon tog sina minnen med sig. Hon är 75 år nu, klok som en mor – farmor men med en underbart vaken ekorrhblick på livet och orubblig humorist. Och framför allt: med en nyckel till minnets värld av finaste art, den som gavs henne av Adolf Hedin i ett av de sista breven som skimrar av hans platoniska kärlek:

”Du har gjort mig så mycken glädje, spritt så mycket sol och värme omkring dig, att du, närhelst du finner en dag tung, kan gå och klappa på det minnets dörr, och du skall se mig sträcka ut min hand efter din...”

Hilma Söderberg-Böving i sitt hem i Oxford.

Man väntar att Geijer ska stiga in

Men det är inte bara Hedin bland minnena, och inte bara kärlek i dödens skugga. Hos Hilma Böving dras man in i en personhistorisk trollkrets av gladare slag, och vill inte komma ur. Hon är god engelsk patriot sedan fyra decennier, håller reda på de flesta hertigar och lorder och har levt med i engelsk verklighet så som vår tid krävt (två krig, sonen länge i japanskt fångläger).

Men hon håller svenska tidningar och har läst det mesta och talar om Levertin och Böök, om Malla Silfverstolpe och Eleonora Duse, om Amelie Posses mamma och Walter Scotts gamla fastrar som om hon talade om grannarna; man väntar att Geijer ska knacka på och stiga på vilket ögonblick som helst. Hon är söt och allvarlig åt mycket, men man blir småningom arg som ett bi på sig själv för att man inte kan fånga henne i ord när hon skrattar som en skolflicka åt allt i ungdomens vår som ändå var lite stolligt – jag har bara hört två som låtit precis likadant i mina dar, Delsbostintan och Maja X, för dem som minns.

Som just nu. Naturligtvis har hon råkat Georg Brandes i Köpenhamn – då var hon nästan 22 – och fört långa samtal med honom.

– Vi kom in på freden i Tilsit. Kan någon människa förstå hur vi kunde komma in på den?

Kärlek på Nationalmuseum

De tittar fram genom hennes glada ögon allihop – sekelskiftesflickorna i de väldiga plymhattarna, de vackra och begåvade, fulla av överdåd och ungt allvar; de som sa livat och *hade* livat – Hilma Böving säger livat än – men också satsade själ och frimärken när det gällde att få ledande män att sätta igång rättfärdighetens kvarnar.

Romaner skrev de, och romaner var de. Man var hemligt förlovad på den tiden. Hilma Söderberg hade betydande anlag att bli hemligt förlovad med tre på en gång, det blev lite trassligt, samt livligt på Nationalmuseum. Dess roll i sammanhanget är en förtjusande tidsbild så god som någon. Där fanns aldrig en människa på förmiddagarna, det var där man möttes.

Romaner skrev de, som sagt, och Hilma Söderberg kunde skriva. Fast det visste hon inte först.

– Jo då, jag skickade in flera stycken anonyma, tyckte inte det var så märkvärdigt att skriva en roman. De försvann spårlöst. Då förstod jag att en tävling var mitt enda hopp, man kom ingen vart av sig själv på förlagen, tänk på Marika Stiernstedt som hade sin far med sig och han var general.

Så hon tävlade. Det blev första pris i *Hvar 8 Dag* 1906:¹²

”modern roman med mycken styrka i anläggningen”, skrev prisdomaren Bo Bergman om hennes ”Höga visan”, fast han trodde han skrev om en som hette Eugène Almquist, förståndiga flickor visste att man skulle göra så.¹³ Nästa år skickade hon in ett skådespel till en Iduntävling, första pris igen, ”Sfinxen” hette stycket. Hilma Söderberg började betraktas som ett av de verkliga löften i den unga litteraturen. Varför tystnade hon?

– Jag var fullt på det klara med att jag var för ung, att jag skulle vänta lite och mogna.

Det var farliga saker, det, med Nationalmuseum i krokarna. Hilma hade ärende dit med unge ingenjör Böving. Av någon anledning höll hon ett principiellt brandtal mot att barn skulle ärva, starta i livet med mycket pengar. Mina barn ska aldrig få ärva mig! sa hon energiskt. Det spelar ingen roll för de får ärva mig, sa ingenjören.

8-åringen och statsminister Boström

Detta var tre år efter Adolf Hedins död. Det var Hedin som började korrespondensen den gången, men det var Hilma Söderberg som sökte upp honom just i ett rättfärdighetsärende. Man måste åter fråga sig: Varifrån fick denna sekelskiftets 21-åring den personliga säkerheten, vad gjorde att hon fann det självklart att gå rätt på landets store politiker? Hon visste att hon var vacker, ja, och att hon hade rätt i sak. Men ändå?

Svaret ger återigen ett stycke levande svensk tidshistoria. Man finner det hos en liten flickunge i Sundborn med dalkarlsblod i ådrorna. T o m Hilma Söderberg själv tittar med runda ögon på det barnet där längst bort i perspektivet.

– Mellan 8 och 12 års ålder var jag övertygad om att Vår Herre sänt mig till jorden för att uträtta tre ting. Ett: kväva vidskepelsen, jag var ju så himla upplyst jämfört med omgivningen. Två: Finlands återförening med Sverige – att finnarna inte ville det själva visste jag ju inte då. Tre: katolicismens utrotande.

¹² Årtalet ändrat här. Det står 1907, men pristävlingen avgjordes redan i mars 1906.

¹³ Enligt *Hvar 8 Dag*, N:o 24, den 11 mars 1906 har ”herr Eugène Almquist” vunnit första pris, 3 500 kronor. Bo Bergmans motivering lyder i sin helhet:

”HÖGA VISAN är en modern samhällsroman med betydlig styrka i anläggningen och förträffligt genomförd milieuskildring. Den rör sig med en hel del personer, hufvudsakligast ur litterära och konstnärliga kretsar i vårt land och våra dagar, och den är klart, varmt och liffullt skriven. Flera typer synes mig ha ett ganska ovanligt intresse. Dessutom växer berättelsen oafbrutet, och det är särskildt mot slutet sidor med verkligt skimmer öfver. Författaren är antagligen ett namn att taga vara på.”

- I Sverige?
- Tok, nej. I hela världen.

Vi skrattar i en kvart åt detta barn, men med respekt. Det görs inga sådana barn i Sverige mer, det ser tiden till. Hilma Söderberg gick med nöd och näppe i byskolan och det fanns inga serier, men hon lärde sig läsa själv i 3-årsåldern i länstidningen. Där stod Kungörelser – det var om kungliga familjen, så mycket visste hon ju, sen förstod hon inte riktigt. Hon läste ledarna med, också i huvudstadstidningen som familjen höll. Fadern var en liten arrendator under Kopparberg, men ett starkt politiskt intresse gick i släkten, liksom en obändig liberalism, dvs fadern som var konservativ lät småningom dottern bli radikal.

När det var kalas i Sundborn satt gubbarna för sig och diskuterade politik i de högre rymderna. Hilma stod alltid bakom faderns stol, och när fadern tappade bort ett namn eller faktum så vände han sig till Hilma som då pep: Det var Themptander, far. Eller: Boström sa... (Themptander, landshövding. Boström, statsminister. Hilma, 8 år.)

– Det var så litet som vi hade att hålla reda på på den tiden, säger hon nu.

”Romantik, mod och stridbarhet”¹⁴

Man kan förstå om den 8-åringen växte upp med en varaktig tillgång: en stor förmåga att uppröras över upprörande ting, och en djup fond av beundran och tilltro till ansvariga män med levande rättskänsla. Adolf Hedin hörde till dem hon beundrat sedan barnsben – vår förste store yrkespolitiker som levde i självvald isolering och fattigdom, i ständig kamp för socialliberalismen, för de små och betryckta, för att bara snudda vid en sida av hans gärning.

Våren 1902 hände en sak. Några officerare företog en distansritt mellan Uppsala och Gävle under former som kan betecknas som djurplågeri.

Hilma Söderberg som då fanns i Gävle gnodde staden runt tills hon fick in en larmartikel i en av dess tidningar, och så reste hon i väg för att försöka göra riksdagssak av frågan genom att tala med Karl Staaff. Ja, hon tänkte sig Staaff först, men fader arrendatorn sa: Han är inte betydelsefull nog, gå till Adolf Hedin.

Hon gick till Adolf Hedin, Karlavägen 35.

”Högrest, välväxt, blond, vacker och, som det förefaller, begåvad med en blandning av ljuvhet, romantik, mod och stridbarhet”, skriver Gustaf Hellström om henne i sin Hedinbok.

Det stämmer, det mesta, men en väsentlig sak fattas och en väsentlig sak är fel. Hilma Böving ler åt det.

¹⁴ I tidningen lyder mellanrubriken felaktigt: ”Romantik, mord och stridbarhet”.

– Jag var inte blond, tvärtom, jag var en av de få mörka. Alla var blonda då, en mörk flicka gjorde mycket starkare intryck.

Och det som fattas i porträttet? Romantik, ljuvhet, mod ja – men det är som om ett centralt värde kommit bort, det tror man sig förstå när man råkar henne nu.

– Livsglädjen kanske, säger Hilma Böving fundersamt.

Man tror att det är så. Det måste ha funnits något som glittrade kring den unga Hilma Söderberg, en rolighet mitt i ljuvheten, just en elementär glädje åt livet.

Adolf Hedin var 67 år, sönderbruten av reumatism, levde i dödens väntrum. Dit in kom denna unga person med sin skönhet, sin vitalitet och sitt moraliska mod. För den sjuke gamle mannen blev hon det som han senare skrev i brev: ”min vår och sommar, med grönska, blå himmel och blå glittrande vatten”. Det var en stor, romantisk och översinnlig kärlek. Det dröjde någon månad innan överskriften i hans brev till henne förvandlades från ”Min fröken” till ”Min käraste, söta rara lilla Hilma”, men hon själv vet att hans känsla väcktes denna första stund. Hon hade en farbror i riksdagen, en trygg dalkarl från Sundborn. Han och Hedin träffades senare denna samma dag, och farbrodern tackade för vänligheten med flickan.

– Å, sade Adolf Hedin, var hon en brorsdotter! Den vackra, vackra flickan – det var som om solen hade kommit in i rummet!

Flickan fick veta detta, och något hade hon väl märkt. Och vad tänkte hon själv, 21-åringen? Hilma Böving ler och säger precis som det är, det har hon råd till för det blev annorlunda sedan.

– Jag tänkte så här: Herregud, han var alldeles lik alla andra karlar! Jag var upprörd, tyckte det var roligt – men att det skulle gå så *kvickt*!

Det var då. Och sen? När hon – under en sommarvistelse på Lidingön – besökt honom ett 20-tal gånger, suttit hos honom i samtal så långa som han orkade. När kärleken talade ur hans många många brev, skrivna med vänster hand i obeskrivlig möda.

Jag kände en oerhörd respekt – och samtidigt en oerhörd känsla att det var en ruin av någonting stort som en gång varit, som Macaulay säger om Swift: a ruin of an empire. Märk väl: det var bara kroppen som var bruten, andligen var han lika vital som jag. Och så: ur detta växte en känsla som var lika stor som hans. Jag minns jag tänkte en gång: Gud vad du är säker på min känsla!

Och trotjänarinnan Clara? Man kan inte låta bli att fråga.

– Clara var underbar men hon ogillade det hela fast hon ingenting sa. Det kan man förstå, hon hade strävat för Adolf Hedin i trettio år, och så kommer en ung flicksnärta så där. Hon tyckte kanske han var fjollig.

– Tyckte Hilma Söderberg någonsin att han var fjollig?

– Nej. Det var för enkelt och stort, det hela. Var bara djup och storhet.

Ingen oro för rykte

Det har blivit sagt att Adolf Hedin *alltid* talade i riksdagen när Hilma Söderberg satt på läktaren; det har hon för övrigt påstått själv i ett brev i samband med en vetenskaplig polemik kring Gustaf Hellströms bok. Hon är inte sämre än att hon kan ta tillbaka. Det gjorde han alltså inte.

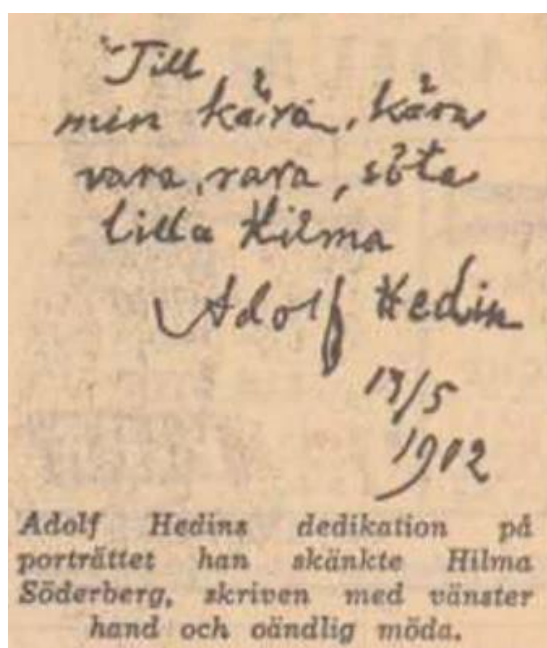
– Nej. I själva verket var det så att han sa en gång: Om du sitter där så ska jag tala. Andra brukar ha familj eller anhöriga på läktaren, jag har aldrig haft någon som brytt sig om mig, det vore så roligt att ha en gång.

Hilma Söderberg sitter ju livslevande här. Den gamle Adolf Hedin växer levande fram i sådana små detaljer. Och mitt uppe i kulturhistorien står man.

Det var den gången när han berättade för Hilma att han just fått brev från Björnson och sa: Han är en så pass klok karl så jag har kunnat skriva till honom om dig. Det tyckte han var roligt, skrev han.

Det var hans oerhörda rädsla för att Hilmas brev till honom skulle hamna i främmande händer, ”så att uttrycken för det oskyldigaste vänskapsband mellan en ung kvinna och en åldring skulle nedsmutsas av dumhetens och elakhetens händer” – en oro så djup så han kunde stiga upp mitt i natten för att bränna brev, berättar Hellström: han visste ju aldrig om han skulle överleva natten. Brevet finns alltså icke mer. Återigen: och hon? Oroades hon för rykte och förtal?

– Inte ett dugg. Jag såg honom, måste ju se honom, som en man som väntade på döden. För resten tänkte jag helt enkelt: Vi är ju ogifta båda två. Min familj kände till korrespondensen och oroades lika litet.

Aldrig hindrad av skola!

Mycket måste bli oredovisat här av en lång dags samtal med Hilma Böving om Hedin, om Ellen Key, om kvinnosaken, om rösträtt där hon naturligtvis kämpade med i lederna och Adolf Hedin och hon tyckte lika. Han skrev till henne om riks- [...] ¹⁵

[...] ning. Man kan själv fråga sig: Hur kom det sig att det kändes naturligt för denne åldrige yrkespolitiker att tala om dylika ting med en purung flicka från Sundborn – liksom det var naturligt för Georg Brandes att tala politik och litteratur i de högre rymderna med henne den gången de två gick på Ströget – men *det* är en annan historia. Svaret är mångfasetterat, men Hilma Böving ger – spontant och lugnt – en del av det själv.

– Jag blev aldrig hindrad i min utveckling av någon skola!

20 september 1905 dog Adolf Hedin, sörjd av ett helt folk. Vänskapen med Hilma Söderberg var – skriver Hellström – ett av de sista banden som höll honom vid livet. Hon bodde i Norrköping då, en vän telefonerade om dödsfallet.

Det var något jag hade väntat varje stund alla åren. Jag sörjde så att jag kunde gråta floder. Men samtidigt var jag tacksam för att han befriats från alla sina plågor.

Och så stod den vackra mörka flickan där, anonym i den anonyma mängden när begravningsståget drog förbi. Kanske hörde hon inom sig Adolf Hedins ord, som den gamla damen här i Oxford aldrig glömt.

– Jag vet nu att det finns ett liv efter detta, vad skulle det annars vara för mening med att vi träffats?

Bang

¹⁵ Här har sättnaren tydligtvis tappat bort ett okänt antal ord.

Ekonomisk berättelse för Gustaf Hellström-sällskapet 2021

Årets Resultat

I bokslutet för Gustaf Hellström-sällskapet 2021 uppgår intäkterna till 34 195 kr och utgifterna till 23 255:50 kr. Verksamhetsårets resultat är 10 939:50 kr.

Intäkterna är lägre än under tidigare år. Det beror huvudsakligen på att försäljningen är fortsatt dålig. Den fortsatta epidemin innebar att vi fick ställa in större delen av den publika verksamheten. Dock genomfördes ett offentligt möte under hösten och större delen av de redovisade försäljningsintäkterna härrör från detta möte. Årets resultat hålls också uppe av att vi redovisar normala bidrag: Kristianstads kommun 5 000 kr och Handelsbanken 3 000 kr.

Medlemsintäkterna är normala, trots en sjunkande medlemskader. Vi höjde medlemsavgiften och tack vare detta så håller vi uppe denna intäkt. Vi var vid årsskiftet 155 medlemmar, vilket är 15 mindre än föregående år. Vi rekryterar för närvarande få nya medlemmar. Helt naturligt eftersom vi inte har haft mer än ett offentligt möte under året.

Bokmässan i Göteborg 2021 genomfördes i ett märkligt hybridformat där vi inte deltog. Intäkterna under rubriken ”Samarbete” är följaktligen noll eftersom vi här redovisar intäkterna från vår samarbetspartner, deras andel av de gemensamma mässkostnaderna.

Utgifterna domineras av kostnaderna för vårt medlemsblad och utskick av detsamma. Vi tvingades byta tryckeri och numera uppgår tryckkostnaderna till cirka 5 000 per medlemsblad. Porto uppgår till närmre 6 000 kr.

Kostnaderna för vårt medlemsmöte i oktober, i praktiken hyreskostnaden för lokalen, kommer att belasta nästa års budget. Något stipendium kunde inte delas ut under året. Inköpen är i stort sett en digital prenumeration på *Dagens Nyheter* plus lite kontorsmaterial.

Avgifter och domänkostnader (för hemsidan) är i princip samma år från år.

Årets resultat är 10 939:50 kr.

Årets Balansräkning

Med årets resultat uppgår vårt driftskonto vid årsskiftet till drygt 108 tk. Därtill kan läggas banktillgångar och handkassa och Gustaf Hellström-sällskapets tillgångar uppgår vid räkenskapsårets slut till 110 622:49 kr.

GUSTAF HELLSTRÖM-SÄLLSKAPET

Bokslut 2021

Resultaträkning

Intäkter

Medlemmar	22 625
Försäljning	3 570
Bidrag/sponsring	8 000
Samarbete	0
Ränta	0
S:a intäkter	34 195

Utgifter

Bokmässan	0
Trycksaker	10 925
Möten	0
Domän	1 657:50
Avgifter	1 324
Stipendium	0
Inköp	3 515:75
Porto	5 833:25
S:a utgifter	23 255:50

Årets resultat **10 939:50**

Balansräkning

Driftskonto 201231	97 203:81
Årets resultat	10 939:50
Driftskonto 211231	108 143:31
Bankkonto	2 016:18
Handkassa	463
S:a tillgångar	110 622:49

GUSTAF HELLSTRÖM-SÄLLSKAPETS VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2021

STYRELSE: Lena Persson, ordförande
Roland Persson, kassör
Anna Wållgren, sekreterare
Viveca Dettmark, marknadsansvarig
Lena Franzén
Bengt Granstrand
Hugo Karlsson
Lennart Leopold, redaktör för medlemsbladet och
webbmaster
Anders Tell, Facebook-ansvarig

REVISORER: Elsa Christersson och Jan Seebass

REVISORSSUPPL.: Anders Bojs

VALBEREDNING: Kaj Ojanne, sammankallande, och Sylva Karlsson

MEDLEMMAR OCH MEDLEMSAVGIFTER: Vid årsskiftet 2021/22 hade Gustaf Hellström-sällskapet 155 medlemmar – en minskning med 15 personer under året.

Årsavgiften höjdes och är nu 175:- för enskild medlem och 25:- för familjemedlem. Engångsavgift för ständigt medlemskap: 2000:-

KRING STYRELSEN: Gustaf Hellström-sällskapets styrelse har under året haft sex protokollförda sammanträden varav ett konstituerande sammanträde.

VERKSAMHET:

Årsmötet genomfördes digitalt på plattformen Zoom lördagen den 24 april. Det var ett rent formellt möte utan program.

Sällskapets höstmöte genomfördes i Östermalmskyrkan i Kristianstad, lördagen den 30 oktober. Programmet innehöll flera punkter:

1. Eva Ström reflekterade personligt kring Gustaf Hellström-sällskapets historia.
2. Roland Persson aktualiserade vår skriftserie och talade då främst kring Gustaf Hellströms noveller, utifrån vår senaste volym, MORGONSTÄMNING och andra noveller.
3. Disa Lundgren gav oss tankar kring sällskapets 20 år.

4. Som avslutning på medlemsmötet genomfördes en dialog med närvarande medlemmar om hur framtiden i sällskapet ska se ut. Alla medlemmar bjöds på kaffe och kaka.

Medlemsblad: Under året har två medlemsblad getts ut:

Nummer 41, våren 2021, *Romanen om Amerika. En nyläsning av Gustaf Hellströms* Ett rekommendationsbrev.

Nummer 42, hösten 2021, *Romanen om Amerika Del 2 Fortsatt referat och kommentar samt redovisning av berättelsens inspirationskällor och verklighetsbakgrunder.*

På hemsidan har publicerats en avsevärt utvidgad version av medlemsbladets avsnitt om *Amerikaromanens inspirationskällor och verklighetsbakgrunder.*

All övrig verksamhet fick tyvärr ställas in. Alltså ingen Kulturnatt, inget Stipendium till minne av Gustaf Hellström, inga Författarvandringar under sommaren och inte heller någon Bokfestival eller Bokmässa under hösten.

Under året har styrelsen beslutat att anlita Mixi Print AB i Olofström, som ny leverantör av tryckeritjänster utan någon begränsning av antalet sidor i det färdigtryckta materialet. Styrelsen var enig i bedömningen att medlemsbladen är den viktigaste kanalen till våra medlemmar. Styrelsen beslutade också enhälligt om att själv sköta distribution – porto och kuvertering för att hålla kostnaderna nere.

Dagordning för årsmötet lördagen den 2 april 2022
kl 14:00–16:00 i Östermalmkyrkan.

Årsmötetsförhandlingar:

1. Val av ordförande för mötet
2. Val av sekreterare för mötet
3. Val av två justeringspersoner
4. Fråga om mötets stadgeenliga utlysande
5. Styrelsens verksamhetsberättelse
6. Ekonomisk rapport
7. Revisorernas berättelse
8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för år 2021
9. Val av ordförande för Gustaf Hellström-sällskapet för ett år
10. Val av kassör för Gustaf Hellström-sällskapet för ett år
11. Val av övriga styrelseledamöter
12. Val av revisorer och revisorssuppleant
13. Val av valberedning
14. Fastställande av årsavgift för år 2023
15. Kommande verksamheter i Gustaf Hellström-sällskapet
16. Övriga frågor
17. Årsmötet avslutas

Program:

Anders Björnsson talar över ämnet "Två resor till Ryssland – Joseph Roths och Gustaf Hellströms".

Hellström-Nytt...

Årsmötet 2022 kommer att genomföras lördagen den 2 april kl 14:00–16:00 i Östermalmkyrkan.

Vi kommer även att **sända årsmötet digitalt** för er som inte kan komma till Kristianstad. För att detta ska kunna genomföras behöver styrelsen få information om era E-postadresser. Var vänlig och skicka ett mail till adressen **anders.f.tell snabel-a gmail.com**

Vi genomför årsmötet digitalt på plattformen Zoom. Styrelsen skickar ut ett mail med en länk som ni ska klicka på för att komma in i mötet.

Efter årsmötesförhandlingarna kommer Anders Björnsson att tala över ämnet "Två resor till Ryssland – Joseph Roths och Gustaf Hellströms"

Styrelsens Verksamhetsberättelse samt Ekonomisk berättelse och Bokslut återfinns i häftet här ovan. Kallelse med dagordning för årsmötet bifogas även på löst blad. Ha gärna häftet och lösbladet till hands vid mötet!

Sällskapet har ny mailadress: ghsallskapet snabel-a gmail.com

Litteraturcirkel till hösten

Vi planerar att genomföra en litteraturcirkel till hösten, gärna i samarbete med någon annan aktör. Styrelsen ser fram emot mail med funderingar och synpunkter från intresserade medlemmar. Men observera alltså att Sällskapet har ny mailadress. Se här ovan!

Sällskapet söker ny redaktör för skriftserien

Som framgick redan i förra numret av medlemsbladet kommer undertecknad i fortsättningen att enbart vara redaktör för medlemsbladet och hemsidan. Sällskapet söker därför person(er) som vill arbeta redaktionellt med eventuella kommande böcker i skriftserien.

Red.

Gustaf Hellström-sällskapet är ett ideologiskt fristående sällskap, som verkar för att lyfta fram Gustaf Hellströms litterära författarskap och journalistik. Sällskapet har sitt säte i Kristianstad.

Adress: c/o Lennart Leopold, Floravägen 74, 291 43 Kristianstad.

OBS Ny mailadress: ghsallskapet snabel-a gmail.com

Hemsidans adress: www.gustafhellstrom.se

Styrelse: Lena Persson, ordförande; Roland Persson, kassör; Anna Wållgren, sekreterare; Viveca Dettmark, Lena Franzén, Bengt Granstrand, Hugo Karlsson, Lennart Leopold och Anders Tell, ledamöter.

Hedersmedlemmar: Christina Hamrin och Daniel Soutine.

Ständigt medlemskap: *Kristianstadsbladet*.

Medlemsblad, redaktör: Lennart Leopold.

Skriptserie, redaktör: Vakant.

Hemsida, redaktör: Lennart Leopold.

Facebooksida, redaktör: Anders Tell.

Medlemsavgift: 175 kronor för enskild medlem, 25 kronor för familjemedlem. Engångsavgift för ständigt medlemskap 2000 kronor. Medlemsavgiften betalas på **bankgiro 5584-8147**. Glöm inte att skriva ditt namn och adress!

Sponsring eller annat stöd på senare år: Folkuniversitetet, Handelsbanken, Kristianstad Bokhandel, Kristianstads kommun samt Svenska Akademien.